אור הצפון — דקדוק האמת

דקדוק האמתכתוב בתורה שאם אחד רואה נגע צרעת בביתו "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר, כנגע נראה לי בבית" (ויקרא יד:לה). ואמרו חז"ל: "אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע ודאי, לא יגזור ויאמר: נגע נראה לי בבית. אלא כנגע נראה לי בבית" (נגעים יב:ה). ויש מפרשים הטעם משום שהכהן הוא שצריך לראות את הנגע ולקבוע שהוא טמא, ואם בעל הבית מקדים את הכהן ואומר שהוא נגע, אם כי הוא תלמיד חכם וברור לו הדבר והוא בטוח שהכהן יקבע שזה נגע, בכל זאת זה מיחזי כשיקרא והוא בבחינת דובר שקרים (ראה שם בתוספות יום טוב בשם גבורת ארי).

ולכאורה גם קשה לו לומר "כנגע נראה לי", מאחר שאינו מסתפק בזה כלל, אבל כל זמן שהכהן לא קבע, אין התורה מרשה לו לפסוק ולגזור וזוהי דרך האמת.

הרי עד כמה חייבה התורה לדקדק ולהיזהר מלבטא איזה ביטוי שהוא שעלול להישמע כאילו יש בו פגיעה כל שהיא במדת האמת.

ועוד יותר מזה. מדובר כאן אף במקרה שהכהן הוא עם הארץ ואינו מבין בנגעים והוא סומך על בעל הבית שהוא תלמיד חכם ופוסק לו אם זה נגע או לא. ויש בידו של בעל הבית לרמות את הכהן ולפסוק שלא כהלכה שאין זה נגע, ואז לא היה הכהן מכריז שהבית טמא, ולפי הדין היה באמת טהור, כי כאמור כל זמן שהכהן לא מטמא את הנגע הרי איננו טמא, והיה מציל את ביתו שלא ינתצו אותו, ובעל בית זה עומד בנסיון, אינו מתחשב בהפסד ממונו ומגלה את האמת לאמתה ומוכן לפסוק בהלכה שנראה לו נגע ודאי בבית. בכל זאת אם ממשמעות ביטויו בדברי האמת שלו הקובעים שזה נגע וגורם לו הפסד כה מרובה, נשמע משהו שאינו תואם כולו את האמת הגמורה, אין זה ביטוי כראוי ואפשר לכוללו בכלל דובר שקרים.

ומכאן יש ללמוד בקל וחומר בן בנו של קל וחומר על אחת כמה וכמה שיש להתרחק מכל שמץ של דבר שקר.